

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Алагинская средняя общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО:

На заседании МО

Протокол № 1 от «29» 08 2016 г.

А.Е. Федорова (А.Е. Федорова)

СОГЛАСОВАНО:

заместитель директора

по УВР

Т.Н. Григорьева (Т.Н. Григорьева)

«30» августа 2016 г.

С.С. Иванова)

пр. № 11-10/16 от 30.08.16

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ПО РОДНОМУ (ЯКУТСКОМУ) ЯЗЫКУ
НА 2016 - 2017 учебный год

Предмет: родной (якутский) язык

Класс: 2

Учитель: Федорова А.Е.

Количество часов в неделю: 3 ч

Количество часов по программе: 99 ч.

	1 четверть	2 четверть	3 четверть	4 четверть
Всего часов по программе	25	22	30	22
Дано уроков фактически				
Не выполнено (указать причину)				

БЫААРЫ СУРУК

Улэлиир бырагыраама Федеральной государственной уерэх стандардын ирдэбиллэригэр, «Тереебут тыл» уерэх биридимэтин суруннуур бырагырааматыгар (ааптардар: С.С.Семенова, Н.Н.Васильева, М.Ф.Кронникова, Дь:Бичик, 2013 с.) уонна «Тереебут тыл» 2 чаастаах учебникка (ааптардар: С.С.Семенова, Н.Н.Васильева, Т.А.Скрябина) олобуран онобулунна. Быйылгы уерэх сылын халандаарынан «Тереебут тыл» уроога 101 чаас тубээриттэн 2 чааа быраабыннык куннэ тубэээр. Ол ийин бу уерэх бырагыраамата 99 чааска анаан онобулунна.

Уерэх биридимэтин уерэтии тумугэ Ытык ейдебуллэри инэрини тумугэ

Саха тылын оскуолаба уерэтии кэмигэр о5о маннык ытык ейдебуллэри инэриннэбинэ, тереебут тыла сайдарыгар бэриниилээх, эппиэтинэстээх буоларыгар, бэйэтин кыабын толору тубанарыгар эрэниэххэ сеп.

Тереебут тыл — омугу сомо5олуур тыл буоларын ейдуур.

Тереебут тыл терут айылгыта, уйэлээх угэбэ, этигэн кэрэтэ норуот тылынан уус-уран айымнытыгар уонна уус-уран литератураба сенмутун билэр.

Тереебут тылын сайыннарар, кэлэр келуенэ5э тириэрдэр ытык иэстээбин, ийэ тыл уйэлэргэ чел туруктаах буоларыгар тус оруоллаабын ейдуур. Тереебут тыл иитиллэр, уерэнэр, айар-сайдар тыл буоларын итэ5эйэр. Тереебут тыл элбэх омук алтыбан бииргэ олорор кэмигэр, икки (элбэх) тылланы усуллубуйатыгар хас биирдии ки5иттэн харыстабыллаах сыбыаны эрэйэрин ейдуур.

УЕРЭХ САТАБЫЛЛАРЫН САЙЫННАРЫЫ ТУМУГЭ

Бэйэни салайынар-дыабанар сатабыл.

Тылын сайыннарар сыалы-соругу таба туруорунар, сатаан былаанныыр, туох ханнык тумуккэ кэлиэхтээбин быба холоон билэр. Тугу билэрин-билбэтин, тугу ситэри уерэтиэхтээбин арааран ейдуур. Сылга бииртэн итэ5эбэ суох тереебут тылга аналлаах бырайыактарга кыттан (тус бырайыага, коллективнай бырайыак) улэлиир.

«Тылы сэрэйэр» дьобуру сайыннарыы. Бэйэтин саабыгар сеп тубэбэр тиэкискэ уерэппит матырыйаалын сунньунэн тыл литературнай нуормата санарар эбэтэр суруйар ки5и тылыгар тебе сепке эбэтэр сыба туттулларын тута «сэрэйэн» билэр, итэ5эбин, албабын быбаарар, кеннерер, бэйэтин тылыгар-ебугэр тыл нуорматын ирдэбилин тутуфарга дьулуфар.

Бэйэ сангатын сайыннарар бабаны уескэтии. Тереебут тылын бар5а баайын сыаналыыр, тыл кэрэтигэр умсугуйар, этигэн тыл куубун, кыабын толору тубанарга, тылын-ебун бэйэтэ сатаан чочуйан, тупсаран, санаатын сибилии этэргэ, кэпсииргэ дьулуфар.

Хонтуруолланыы. Бэйэ санатын еруу кэтэнэр, керунэр, албаба суох санарарга, санаатын ыпсаран, хомо5ойдук этэргэ кыбаллар.

Билэр-керер сатабыл. Уерэнэр сатабыл.

Улэ сыалын-соругун таба туруоруу. Тереебут тылын уерэтэригэр сыал-сорук туруорунан кедьуустээхтик улэлиир.

Билиини-керууну кэнэтэр араас матырыйаалы туяаныы. Сахалыы уерэх, наука литературатыттан (тылдыттартан, ыйынныктартан, энциклопедиялартан, араас кинигэттэн) тубааннаах информацияны, билиини дебеннук булар, бэлиэтэнэр, тумэр, ситимниир араас ньыманы табыгастаахтык тубанар. Сахалыы тахсар о5о5о аналлаах ереспубулукэ, улуус, оскуола хабыаттарын, сурунаалларын («Кэскил»,

«Чуораанчык», о.д.а.) тиБигин быспакка аабар, араадыйанан, тэлэбиисэринэн сахалыы биэриилэри сэргээн истэр-керер, уерэтэр, чинчийэр, айар улэтигэр кедьуустээхтик тубанар. Сахалыы уерэди сайыннарар интэриниэт-сайтартан бэйэтин саабыгар септеех тубалаах информацияны булан, сатаан наардаан тубанар; тиэкиби сахалыы шрибинэн бэйэтэ бэчээттиир; интэриниэт нунуе сахалыы ытыллар араас тэрээбиннэ тереебут тыл литературнай нуорматын тутубан, кехтеехтук кыттар.

Билиини саабылаабын (структурирование знаний). Сана билии ыларга баар билиитигэр тирэбирэр. Атын биридимияттэргэ ылбыт билиитин сатаан ситимниир (интеграция знаний).

Тобулук ейу сайыннарар уеруйэхтэр. Тереебут тыл оскуолаба обону сайыннарар уерэх тутаах салааларыттан (биридимияттэриттэн) биирдэстэрэ. Онон уерэнээччи саха тылын уерэтэр кэмигэр уерэнэргэ терут буолар ей улэтин сурун уеруйэхтэрин бабылыыр.

Саха тылын лингвистическэй матырыйаалыгар тирэбирэн, ей улэтин араас дьайыыларын кэбэбэстик толорор: тэннээбин (сравнение), ырытыы (анализ), холбообун (синтез), тумуктээбин (обобщение), ханыылатан саабылаабын, майгыннатыы (аналогия), саабылаан ситимнээбин. Игини сэргэ араас тойоннуур ньыманы (индукция, дедукция) табыгастаахтык тубанан дьону итэбэтэр, ылыннарар курдук санаатын саабылаан этэр уеруйэбэ сайдар.

Рефлексия. Сыалы-соругу ситиБэр ньымаларын уонна усулуобуйаларын тебе сепке талбытын сыаналыыр, холоноор. Улэ тумугун дьон интэриэбин, болбомтотун тардар курдук сахалыы кэпсииргэ дьулубар.

Бэлиэни-символы тубанар уеруйэхтэр. Дорбоон (буукуба), тыл, этии чилиэннэрин, тиэкис анал бэлиэлэрин сатаан тубанар. Анал бэлиэлэринэн тыл, этии, тиэкис моделин онорор. Бэриллитбит модельга тирэбирэн, тылы, этиини толкуйдуур, тиэкиби айар. Этиини, тиэкиби кеннерерге анал корректорскай бэлиэлэри сатаан тубанар. Лингвистическэй билиини араас таблица, исхиэмэ, модель, диаграмма кеметунэн кердерер. Таблицанан, исхиэмэнэн, моделинан, диаграмманан кердеруллубут лингвистическэй билиини ейдуур уонна кэпсиир.

Бодорубар сатабыл.

Бииргэ улэлиир уеруйэх. Дьону кытта бииргэ алтыбан уерэнэр, улэлиир араас ньыманы бабылыыр (пааранан, белебунэн, хамаанданан, о.д.а.). Саастыылаахтарын, улахан дьону кытта айымныылаах алтыыы туругар кэбэбэстик киирэр (продуктивное взаимодействие), биир сыаллаах-соруктаах дьонун кытта табаарыылаахтык, кедьуустээхтик улэлиир уеруйэхтэнэр (продуктивное сотрудничество).

Кэпсэтэр уеруйэх. Кэпсэтии уратыларын ейдуур, табан кэпсэтэр. Кэпсэтэр киБитин убаастыыр, сэнээрэр, санаатын болбойон истэр, ылынар. Кэпсэтэригэр дьон болбомтотун тардар, сэргэхситэр, сонурбатар, кебулуур сатабылы табан тубанарга дьулубар. Кэпсэтэр кэмнэ бэйэ кербутун, истибитин, аахпытын сиБилии сэБэргиир. Дьон ейдеспет, тыл тылга киирсибэт буолар теруэттэрин септеехтук сыаналыыр, сатаан ырытар, ейдебуу суолун тобуларга бабалаах.

Кэпсэтии сизэрин тутубар уеруйэх. Дьону кытта алтыыыга кэпсэтии сизэрин тутубар, туттан-хаптан бодоруБуу ньымаларын тобоостоохтук туттар. Сахалыы дорооболобор, билсиБэр, бырабаайдабар, кердебер, бырастыы гыннарар, буойар, телепуенунэн кэпсэтэр, о.д.а. угэстэри инэриммит, куннээби олобор еруу туттар.

ТУСТААХ УЕРЭХ БИРИДИМИЭТИН УЕРЭТИИ ТУМУГЭ

Саха тылын литературнай нуорматын (орфоэпическэй, лексическэй, грамматическай) тутубар. Дорбоону, буукубаны, тыл суБуебун, сана чаабын, этии чилиэнин, судургу этиини булар, быБаарар, наардыыр.

Сахалыы таба суруйуу, сурук бэлиэтин быраабылаларын тутубар.

Тиэкис ейдебулун, бэлиэтин билэр (тиэмэтэ, сурун санаата, аата, эпиграф, тутула, этиилэрин ситимэ).

Саныйр санаатын саабылаан, дьонно ейденумтуетук, тийимтиэтик этэр, тиэкис тутулун тутубан суруйары сатыыр.

Тиэкис тииптэрин сэБэргээбин, ойуулаабын, тойоннообун диэн араарар.

Монолог (сэбэргиир, ойуулуур, тойоннуур) уонна диалог (кэпсэтии, санаа уллэстии, ыйыталабыы, о.д.а.) араабын сатаан тубанар. Бэйэ санаатын (тылынан, суругунан) сатаан хонтуруолланар, тиэкибин ис хобоонун, тылын-ебун сыаналанар, албастарын булар, чочуйар, тупсарар.

УЕРЭХ БИРИДИМИЭТИН ИС ХОБООНО

Начаалынай оскуолаба тереебут тылы уерэтии — уопсай уерэхтээбин систиэмэтигэр саха тылын уерэтэр биридимиэт быстыспат сордото, «Филология» уерэх уобалабыгар терут буолар сурун куурус. Онон уерэтии сыала-соруга, тутула, ис хобооно уонна тумук ирдэбилэ урдуку кылаастарга тереебут тылы сэргэ атын филологической биридимиэттэри уерэтиини кытта алтыбыннанан-ситимнээн торумнанар.

Тереебут тылы начаалынай оскуолаба уерэтии маннайгы кылааска «Бодорубуу култуурата» диэн сана киирэр салааттан сабаланар, ол кэнниттэн «Грамотаба уерэтии» диэн угэс буолбут аабарга уонна суруйарга уерэтэр салаа «Аабарга уонна суруйарга уерэнэбит» сана аатынан уерэтиллэр. Бу кэмнэ уерэх былааныгар тереебут тыл уонна литературнай аабыы чаастара бииргэ бэриллэллэр. «Аадарга уонна суруйарга уерэнэбит» салаа кэнниттэн биирдэ тереебут тыл уонна литературнай аабыы биридимиэттэрэ тус-туспа уерэтиллэллэр. Ити кэмтэн ыла начаалынай оскуолаба тереебут тыл биридимиэтин сурун ис хобоонун тибиэктээхтик уерэтии сабаланар.

Тереебут тылы начаалынай оскуолаба уерэтии ис хобоонун сурун хайысхалара уерэтии тумук ирдэбилин уонна сыалын-соругун ситиэргэ аналлаах тутуу научнай балабыанньалартан таныллар. Ити ирдэбилгэ олобуран, тереебут тылы уерэтии ис хобоонугар маннык сурун научнай хайысхалар киирэллэр:

- 1) Бодорубуу култуурата.
- 2) Сана керунэ: истин, санарыы, аабыы, суруйуу.
- 3) Тыл уерэбин тутуу салааларын тубунан уопсай ейдебулэ: фонетика, лексика, морфология, синтаксис.
- 4) Сурук-бичик култуурата: таба суруйуу уонна сурук бэлиэтэ.
- 5) Ситимнээх сананы сайыннарыы (тиэкис тубунан сурун ейдебул).

Сурун хайысхаларга киирбит тиэмэлэр ис хобоонноро начаалынай оскуола уерэнээччитин саабын уратытын, ейун-санаатын кыабын, билэр-керер дьобурун учуоттаан таныллыахтаахтар.

БОДОРУБУУ КУЛТУУРАТА

Дьону кытта бодорубуу араас керунгэ: кэпсэтии, сэбэргэбии, субэлэбии, сепсебуу. Тылы бодорубуу сурун ньыматын быбыытынан арыйыы: бодорубууга сана (вербальные средства общения) уонна туттуу-хаптыы (невербальные средства общения) суолтата. Санарыы уонна истии култууратын, кэпсэтии сизэрин тутубуу.

САНА КЕРУНЭ: ИСТИИ, САН'АРЫЫ, ААБЫЫ, СУРУЙУУ

Истии. Дьону кытта бодорубууга (кэпсэтиигэ) истии култууратын тутубуу. Кэпсэтии сыалын-соругун, дьон этэр санаатын, кэпсэтии ис хобоонун ейдеебун. Сахалыы араас тиэкиби истии, сурун ис хобоонун, болбойуллуохтаах тугэннэрин истэн сибилии ылыныы, истибиккэ олобуран тус санааны уескэтии. Истибиттэн тубааннаабы, суолталаабы сурунуу, анал бэлиэлэри тубанан, ис хобоонун, тутулун исхиэмэнэн кердеруу.

Аабыы. Сахалыы араас тиэкиби сахалыы сана интонациятын, терут дорбоон этиллиитин тутубан, тэтимнээхтик аабыы. Тиэкиби туох сыаллаах-соруктаах аабартан керен, аабыы араас керунун сатаан тубаныы (уерэтэр аабыы, билсиэр аабыы, соруудахтаах аабыы, о.д.а.). Аабыы кэмигэр тиэкис сурун санаатын ейдеебун, наадалаах, тувалаах информацияны араарыы. Аахпыт тиэкис сурун ис хобоонугар тус сыанабылы (сыбыаны) сатаан этии. Тиэкистэн синонимы, сомобо домобу, туелбэ тылы, ойуулуур-дьубуннуур ньыманы туттуу бастын-холобурун булуу, анаан болбойуу, аахпыты кэпсииргэ тубаныы. Аабыллар тиэкистэн билбэт, ейдеебет сана тыллары тылдыттан булуу.

Ааптар санаатын, иэийитин биэрэригэр тизкис тутулун, этии араабын хайдах туһаммытын быһаары. Аабыга тизкис интонациятын, туонун сурун санааба сеп түбэбиннэрэн таба тайаны.

Санары (дорбоонноох сана). Кэпсэтии сизэрин, санары култууратын тутууу. Дьону кытта табан кэпсэтии. Кэпсэтиини тобоостоохтук кебулээбин, сабалаабын, салбаабын, тумуктээбин. Саныыр санааны толору, сибилии тириэрдэр инниттэн кэпсэтии сыалыгар-соругар, ис хобоонугар сеп түбэбэр сахалы тылы-ебу, ойуулуур-дьуьуннуур ньымалары таба туһаны. Санары кэмигэр туттуу-хаптыы бэлиэтин (невербальное общение) тобоостоохтук туттуу. Сана тиибин араабын (ойуулаабын, сэбэргээбин, тойоннообун) туттан тыл этии. Кэпсэтии, тыл этии тугэниттэн дорбоону кууьурдэн-сымнатан, урдэтэн-намтатан, уьатан, куолас толбонун, эгэлгэтин туһанан истээчигэ тус сыһыаны, иэийини тириэрдии. Этэр санааны саабылаары эбэтэр тустаах ейдебулу истээчигэ тобоболоон тизэрдээри тобоостоох миэстэбэ анал тохтобуллары (паузаны) сатаан туһаны.

Тугэниттэн керен, санары тэтимин сепке талыы. Суруйуу (суругунан сана). Сурук-бичик култууратын тутууу. Тупсабай буочарынан ыраастык суруйуу. Тизкиби устуу, истэн суруйуу. Саныыр санааны суругунан сибилии тириэрдии. Аахпыттан суруйуу. Дьизэ кэргэн, чугас добор, таптыыр дьарык, айылба, кыыллар тустарынан, ону таһынан аахпыт айымныы, хартыына, киинэ ис хобоонун, экскурсияба, быыстапкаба сырыытын туһунан тэттик тизкистэри суруйуу (ейтен суруйуу). Суругунан улэбэ сомобо домобу, синоним тыллары, онтон да атын сахалы ойуулуур-дьуьуннуур ньымалары туттуу. Тизкис тутулун, сахалы таба суруйуу, сурук бэлиэтин быраабылатын тутууу.

ТЫЛ УЕРЭБЭ

Тереебут тылбыт — саха тыла. Тереебут тыл кибии олобор суолтата. Дорбоон уонна таба санары. Сана дорбоонун ейдебулун, сахалы дорбоон араабын билии. Тереебут тылын дорбооннорун, ордук чуолаан сахалы ураты дорбооннору (уьун-кылгас аьабас уонна хоьуласпыт, сэргэстэспит, маарыннабар бутэй дорбооннору, дифтоннары, к, нь, мурун), дорбооннору) арааран истии, чуолкайдык, таба санары нуорматын тутууу. Саха тылыгар киири тыллары уксун сахатытан, аьабас дорбооннор дьуорэлэьиилэрин сокуонун тутууан санары. Тылы дорбоонун састаабынан ырытыы.

Лексика. Норуот тылын туһунан уопсай ейдебулу, терут уонна киири тыл уратыларын билии. Литературнай тыл суолтатын билии, нуорматын тутууу. Тыл лексическэй суолтатын быһаарыы. Хомуур суолталаах, туелбэ тыл, биир уонна элбэх суолталаах тыллар, кеспут суолталаах тыллар, омоним, антоним, синоним (харыс тыллар, сомобо тыллар, метафоралар) ейдебуллэрин билии, тизкистэн булуу, санарар санаба сепке туттуу. Быһаарыылаах тылдыт араабын сатаан туһаны, тыл суолтатын тылдыттан булан быһаарыы.

Графика. Сурук сайдыытын бэлиэ тугэннэрин билсии, кибии олобор суолтатын ейдееьун. Сахалы сурук-бичик сайдыытын историятын билии. Дорбоон буукубаларын билии, таба ааттаабын. Буукубалары суруллар ньымаларынан холбоон, ыраастык, тэтимнээхтик илиинэн суруйуу. Сурукка туттуллар атын бэлиэлэри, ейдебуллэри (абзац, тылы кеьеруу бэлиэтэ, тыл икки арда (пробел)) сепке туттуу. Сахалы алпаабыт бэрээдэгин билии. Араас тылдытынан, ыйынныгынан, каталогунан улэлииргэ алпаабыты сепке туһаны. Компьютерга сахалы шрибинэн тизкиби бэчээттээбин.

Морфология. Тыл састааба диэн ейдебулу, тыл уларыйар уонна уескуур ньыматын билии. Сана чаабын туһунан уопсай ейдебулу билии. Сана чаастарын белебе: ааттар (аат тыл, дабаабын аат, ахсаан аат, солбуйар аат), туохтуурдар (аат туохтуур, сыһыат туохтуур, тус туохтуур), сыһыат, кеме сана чаастара. Тылы састаабынан ырытыы (тыл олобо, сыһыарыыта). Тыллары сурун бэлиэлэринэн (грамматическай халыыптарынан) белехтееьун, ырытыы. Санарар санаба тыл литературнай нуорматын тутууу.

Синтаксис. Этии уонна тыл ситимэ уратыларын, этии араабын (сэбэн, ыйытыы, кууьурдуу) билии. Тэнийбит уонна тэнийбэтэх этии, судургу уонна холбуу этии, сирэй сана, ойобос сана, диалог, туьулуу ейдебуллэрин билии, этиигэ, тизкискэ арааран булуу, бэйэ этиитин толкуйдаабын. Этиини таба интонациялаан аабыы, сурукка сана дэгэтин сурук бэлиэтинэн араарыы. Этии чилиэнинэн ырытыы.

СУРУК-БИЧИК КУЛТУУРАТА

Таба суруйуу. Таба суруйуу сурук-бичик култуурата буоларын ейдеебун. Убун абабас дорбооннору, дифтону, хобуласпыт, сэргэстэспит, маарыннабар бутэй дорбооннору, саха тылыгар кирири дорбооннору таба суруйуу. Сахалы араастык этиллэр тыллар таба суруйуулар тыл терут сокуоннарыттан тахсалларын, норуокка уеруйэх, угэс буолбут нуормаларыгар олобурулларын ейдеебун, харыстабыллаахтык сыбыаннабы. Киэнник, элбэхтик туттуллар эбэтэр сахалыы этэргэ табыгастаах кирири тыллары сахатыган суруйуу; тылбаастанар эбэтэр саха тылынан бэриллэр кыахтаах нуучча тылларын сахалыы солбугунан биэри; олохторо нууччалыы суруллар кирири тыллар сыбыарыларын таба суруйуу.

Сурук бэлиэтэ. Сурук бэлиэтэ — тыл култууратын сорбото буоларын, киби этэр санаатын чуолкайдыырга, суругу-бичиги тупсарарга биллэр-кестер туьалаабын, тизкис ыьыллыбатын, биир сомобо, сибээстээх буоларын хаачыйарын ейдеебун. Сахалыы этиигэ сурук бэлиэтин араабын сатабыллаахтык туттуу.

СИТИМНЭЭХ САН'АНЫ САЙЫННАРЫЫ

Туох сыаллаах-соруктаах санарарын, суруйарын чуолкай ейдее (тиэмэ, сурун санаа), дьон ейугэр-санаатыгар тийимтиэтик санаатын саабылаан, араас тизкистэри холкудук санарар, суруйар (истэн суруйуу, ейтен суруйуу, о.д.а.) уеруйэби сайыннарыы. Тизкис сурун санаатыгар олобуран, тизкиби таба ааттаабын. Тизкис тиибиттэн керен (сэьэргэьин, ойуулааьын, тойоннообун), тизкис тутулун тутуьуу (кириритэ, сурун чааьа, тумугэ), былаанын оноруу (кылгас, тэнийбит), кэрчик тизмэлэргэ бытарытыы. Тыл туттуллар уратытын, дэгэтин учуоттаан, сахалыы тутуллаах этиилэри (логичность речи), ойуулуур-дьуьуннуур ньымалары, тыл баайын (богатство речи) сепке туттуу (уместность речи).

Бодоруьарга уерэнэбит (тереебут тыл, бодоруьуу култуурата) (7 чаас) Оскуолаба бодоруьуу. Утуе майгы. Кэпсэтии сизэрэ. Сирэьи туттуу. Хамсаныы бэлиэтэ. Санарыы. Истии. Ааьыы. Суруйуу. Уруокка бодоруьуу. Пааранан улэ. Белеьунэн улэ.

Дорбоон уонна буукуба (18 чаас). Дорбоон хайдах уескууруй? Терут дорбоон. Абабас дорбоон. Дорбоон наарданыыта. Дорбоон дьуерэлэьийтэ. Дорбоон солбуйсууга. Кирири тылы таба санарыы уонна суруйуу. Дорбоон маарыннаьыыта. Дорбоон хоьулааьыыта. Дорбоон сэргэстэьийтэ. Тыл суьуеьэ.

Тизкис (4 чаас). Тизкис. Тизкис сурун санаата.

Этии (11 чаас). Этии. Этии тутаах чилиэннэрэ. Этии ойобос чилиэннэрэ. Тэнийбит уонна тэнийбэтэх этиилэр. Этии биир уустаах чилиэннэрэ. Туьулуу.

Диалог уонна полилог (7 чаас). Диалог уонна полилог

Сана чааьа (30 чаас). Сана тутула. Тыл састааба. Тыл уескуур кистэлэнэ. Тыл терут олобо уонна сыбыарыыта. Тылы уескэтии. Тыл уларыьар кистэлэнэ. Тылга ыйытыыны сепке туруоруу. Аат тыл. Анал уонна уопсай ааттар. Ахсаан аат. Дабааьын аат. Солбуйар аат. Туохтуур. Тус туохтуур. Аат туохтуур. Сыьыат туохтуур. Сыьыат. Кеме тыллар. Сана аллайыы.

Тыл. Лексика. (17 чаас). Тыл суолтата. Тылы билии. Ейдебулу ааттыыр тыл. Айылба кестуутун ааттыыр тыл. Хайааьыны ааттыыр тыл.

Хатылааьын (5 чаас)

<i>Хонтуруолунай диктант</i>	<i>Тылы сайыннарыы уруога</i>	<i>«Кенул айыы» уруога</i>
<i>7</i>	<i>3</i>	<i>1</i>

ТЕМАТИЧЕСКАЯ БЫЛААН

I I кылаас (99 чаас)

№	Ытык ейдебуллэр	Уруок тиэмэтэ	Тыл уерэбин тиэмэлэрин уерэтии сурун ис хобооно	Уерэнээччи улэтин сурун керуннэрэ	был.ку нэ	ыыт. кунэ
I чииппэр (25 чаас)						
Бодоруьарга уерэнэбит (тереебут тыл, бодоруьуу култуурата) (7 чаас)						
1	Тереебут тылы харыстааьын — ытык ис.	Оскуолаба бодоруьуу	Тереебут тылбыт — саха тыла. Тереебут тылбытынан	Быьаарыы. Бодоруьуу култуурата киьи олобор суолтатын араас холобурдары туьанан быьааран кэпсиир.	02.09	
2		Утуе майгы. Кэпсэтии сизэрэ	санарабыт, истэбит, аабабыт, суруйабыт.	Истии култуурата. Бодоруьууга истии култууратын тутуьар.	06.09	
3		Сирэйи туттуу. Хамсаныы бэлиэтэ.	Сана арааба. Тылынан сана (тас сана, ис сана), суругунан сана.	Дьон туту этэрин болбойон истэргэ кыьаллар.	08.09	
4		Санарыы. Истии. Аабыы. Суруйуу		Сэнээрэн, сэргээн истэрин туттуу-хаптыы бэлиэтинэн	09.09	
5		Уруокка бодоруьуу. Пааранан улэ. Белебунэн улэ.	Бодоруьуу — дьону кытта биир сыаллаах-соруктаах уерэнии, улэлээьин. Бииргэ уерэнэр, улэлиир ньымалар.	таба кердерерге уерэнэр. Ыйытыыны сепке биэрэргэ, санаа уллэстэргэ, истибитин сиьилии кэпсииргэ эрчиллэр.	13.09	
6		Бодоруьуу. Хатылааьын		Санарыы култуурата. Бодоруьууга кэпсэтии сизэрин, санарыы култууратын тутуьар. Санарар кэмигэр истэр дьонун ытыктыырын биллэрэр: биир санааны, тылы хос-хос этэн дьону сылаппат курдук санатын	15.09	
7		Хартыынанан тылы сайыннарыы.	Бодоруьуу култуурата:		16.09	

		Дор5оон уонна буукуба (18 чаас)	истии уонна санарыы. Сахалыы кэпсэтии сиэрин уратылара. Сана уонна туттан- хаптан бодоруБуу.	хонтуруолланар. Истэр дьон санаатын сэнээрэргэ, сэргииргэ, учуоттуурга, ыйытыыларга чопчу хоруйдуурга эрчиллэр. Санарар кэмигэр куолабын дэгэтин (интонациятын) сепке бизэрэргэ, туттуу- хаптыы бэлиэтин то5оостоохтук туттарга уэрэнэр.		
8		Дор5оон хайдах уескууруй?			20.09	
9		Терут дор5оон			22.09	
10		Аба5ас дор5оон	Куолас. Ки5и тас керунэ.	Кэпсэтии сиэрин тутуБуу. Кэпсэтии сахалыы угэстэрин куннээ5и оло5ор дьону кытта бодоруБууга ту5анарга дьулу5ар.	23.09	
11		Саха тылын аба5ас дор5оонун наарданыыта	БодоруБууга сирэйи туттуу (мимика). Этэр суолталаах хамсаныы (жест). БодоруБууга туттуу-хаптыы (поза).	Кэтээн керуу. Дьон-сэргэ бодоруБуу култууратын хайдах туту5алларын кэтээн керер, ал5астары булар, бэйэ култууратын сайыннарарга кы5аллар. Кэпсэтии сиэрин сахалыы угэстэрин дьон хайдах ту5анарын кэтээн керер, таба ту5анарга эрчиллэр.	27.09	
12		Аба5ас дор5оон дьуерэлэьиитэ			29.09	
13		Кылгас аба5ас дор5оон солбуйсуута	Туттан-хаптан бодоруБууну бэлиэтиир сомобо домохтор, ойуулуур-дьу5уннуур тыллар.		30.09	
14		Кылгас уонна уьун аба5ас дор5оон солбуйсуута	Хартыынанан улэ.	Тылы сайыннарыы. Тереебут тыл, бодоруБуу ту5унан араас ес хо5оонун, бэргэн этиини, хо5оону билэр, санарар санатыгар туттар. Кэпсэтии сиэрин сахалыы угэбин дьону	04.10	
15		Кирии тылы таба санарыы уонна суруйуу			06.10	
16		Бутэй дор5оон. Диктант			07.10	
17		Бутэй до5оон наарданыыта			11.10	
18		Бутэй дор5оон маарыннаабыыта			13.10	
19		Хоьуласпыт бутэй дор5ооннор			14.10	
20		Сэргэстэспит бутэй дор5ооннор			18.10	

21		Кирии тыллар бутэй дорбооннорун сэргэстэьиилэрэ			20.10	
22		Тыл суьуебэ			21.10	
23		Чиеппэрдээби хонтуруолунай улэ			25.10	
24		Дорбоон уонна буукуба			27.10	
25		Ситиьибитин бэрэбиэркэлэнэбит			28.10	
			II чиеппэр (22 чаас)			
	Тиэкис (4 чаас)					
26	Саха сири айылбата.	Тиэкис	Тиэкис сурун санаата.	Тылы сайыннары. Тиэкис сурун санаатын толору арыарга табыгастаахтык туттуллубут тыл, уус-уран ойуулуур ньыма суолтатыгар болбомто ууруу. Истии. Тиэкиьи сурун санаатын быьаарар курдук болбойон истэр. Санары. Кэпсиригэр дорбоонноохтук, хоьоонноохтук санарарга эрчиллэр. Кэпсээьин. Истибит эбэтэр аахпыт тиэкиьин кэпсиригэр сурун санаатын истээччигэ тиэрдэр курдук кэпсииргэ эрчиллэр. Ааьы. Сахалы сана интонациятын, терут дорбоон этиллиитин тугуьан, дорбоонноохтук аабарга эрчилли. Суруйуу. Бэриллибит этиилэри сааьылаан, албаа суох устан, тэттик тиэкис табаарар. Быьаары. Тиэкис ейдебулун сурун	08.11	
27	Кыьынны кэм кэрэ кестуулэрэ уонна оьо саас дьоллоох тугэннэрэ.	Тиэкис сурун санаата	Тиэкискэ сурун санааны арыьы. Тиэкис сурун санаатын арыьыга билии-керуу, элбэби ааьы уонна тулалыыр		10.11	
28		Тиэкис тугула	эйгэни кэтээн керуу, тышы		11.11	
29		Ситиьибитин бэрэбиэркэлэнэбит	билии суолтата.		15.11	

				<p>бэлиэтигэр тирэбирэн бэйэтин тылынан быһаарар. Тиэкис тиэмэтин чопчулуур. Тиэмэтгэн туораабын баар тубэлтэтин булар. Тэттик тиэкис сурун санаатын быһаарар.</p> <p>Тэннээбин. Табыллыбыт уонна табыллыбатах тиэкистэри тэннээн уратыларын булар.</p> <p>Ырытыы. Тиэкиби ырытан, сурун чаастарын булар.</p> <p>Саабылаабын. Бэриллитбит этиилэри саабылаан тиэкис онорор.</p>		
		Этии (11 чаас)				
30	Тереебут тылбыт кэрэтэ — олонхо тылыгар.	Этии	Тэнийбит уонна тэнийбэтэх этии. Этии тутаах уонна ойобос чилиэнэ.	<p>Тылы сайыннарыы. Саха сириг айылбатын араас кестуутун уонна култууратын эгэлгэ керунун бэлиэтиир. Саха терут дьарыгар туттуллар тыллары тэнийбит уонна тэнийбэтэх этиилэри, биир уустаах чилиэннээх этиилэри толкуйдууругар дэлэгэйдик туһанар. Этии онороругар биир уустаах чилиэннэри ситимниир ньыма араабын сатаан туһанар.</p> <p>Истии. Норуот тылынан уус-уран айымньытын араас жанрыттан, литературнай айымньыттан тэттик быһа тардылары истэн, туһулуулаах, биир уустаах чилиэннэрдээх этиилэри, тэнийбит уонна тэнийбэтэх этиилэри арааран истэргэ эрчиллэр.</p> <p>Санарыы. Сахалыы этии интонациятын тутуһан санарарга эрчиллэр.</p> <p>Кэпсээбин. Истибитин, аахпытын кэпсиригэр, куннээби олоһун</p>	17.11	
31	Норуот тылынан уус-уран айымньытын тэттик жанрдарыгар уонна олонхо айылба	Этии тутаах чилиэннэрэ	Туһаан уонна туһулуу.		18.11	
32		Этии тутаах чилиэннэрэ	Туһулуулаах этии уратыта.		22.11	
33		Этии ойобос чилиэннэрэ	Туһулууга сурук бэлиэтэ. Этии биир уустаах чилиэннэрин туһунан уопсай ейдебул. Этии биир уустаах чилиэннэрин ситимниир ньыма арааба уонна сурук бэлиэтэ.		24.11	
34		Этии ойобос чилиэннэрэ			25.11	
35		Тэнийбит уонна тэнийбэтэх этиилэр			29.11	
36		Этии биир уустаах чилиэннэрэ			01.12	
37		Этии биир уустаах чилиэннэрэ			02.12	
38		Туһулуу			06.12	

39		Этии чилиэннэрин хатылаабын		тугэннэриттэн кэпсиригэр тэнийбит, биир уустаах чилиэннэрдээх этиилэри таба туттарга кыбанар.	08.12	
40		Сорудахтаах диктант. «Этии тутаах чилиэннэрэ»		<p>Аабы. ТуБулуулаах, биир уустаах чилиэннэрдээх этиилэри аабарыгар интонацияларын табатык туруорарга эрчиллэр.</p> <p>Суруйуу. ТуБулуулаах, биир уустаах чилиэннэрдээх этиигэ сурук бэлиэтин таба туруорар.</p> <p>Быбары. ТуБулууну, биир уустаах чилиэннэри, тэнийбит уонна тэнийбэтэх этиилэри, этии тутаах чилиэннэрин ейдебулун бэйэтин тылынан быбарар.</p> <p>Тэннээбин. Араас этиини тэннээн туох уратылаахтарын быбарар.</p> <p>Ырыты. Этиини ырытар халыбы тубанан, этии туттах уонна ойбос чилиэннэрин булар.</p> <p>БелехтееБун. Бэриллитбит этиилэри араастарынан белехтуур (туБулуулаах, биир уустаах чилиэннээх, тэнийбит, тэнийбэтэх).</p> <p>Киэпкэ киллэри. Этии араабын анал бэлиэлэринэн сатаан кердерер.</p> <p>Албабы булуу уонна кеннеруу. Сахалы этии тутулугар тахсыбыт албабы булан кеннерер.</p>	09.12	
Диалог уонна полилог (монолог) (7 чаас)						
41		Диалог уонна полилог	Диалог туьунан билиини	Тылы сайыннары. Икки эбэтэр хас да буолан кэпсэтиигэ, ордук меккуердээх тугэни быбарсарга анал тыл-ес	13.12	
42		Диалог уонна полилог (салбаабын)	чинэтии, сатабышы		15.12	

43		Айар уруок. Хартынан тылы сайыннары	сайыннары. Полилог ейдебулэ.	култууратын тутубуу. Истии. Истибит тизкибигэр диалог уонна полилог баарын арааран быбаарар.	16.12	
44		Диалог уонна полилог. Хатылаабын		Аабы. Тизкискэ диалог уонна полилог баар тубэлтэтигэр интонацияны таба туруоран аабар.	20.12	
45		Чизпэрдээби хонтуруолунай улэ		Суруйуу. Диалогка сурук бэлиэтин таба туруорарга эрчиллэр.	22.12	
46		Диалог уонна полилог. Хатылаабын		Быбаары. Диалог уонна полилог ейдебулун бэйэтин	23.12	
47		Араас темаба диалогтар		тылынан быбааран кэпсиир. Тэннээбин. Хас да кибэ кэпсэтиитин тэннээн диалог уонна полилог диэн араарар. Албабы булуу уонна кеннеруу. Диалогка сурук бэлиэтэ албас турбутун сатаан кеннерер.	27.12	
III чизпэр (30 чаас)						
<i>Тыл састааба, уескээбинэ уонна тыл уларыытыта. Сана чааба (30 чаас)</i>						
48	Улэ. Терут дьарык. Суеуну, сылгыны иитиигэ, отгооунна, бултаабынна, балыктаабынн а, ыыях ыарга, уанарга,	Сана тутула	Тыл субуебэ. Тыл субуебун арааба. Тылы субуехтуургэ хобуласпыт уонна сэргэтэспит бутэй дорбооннорун оруоллара. Тылы кеберуу быраабылата.	Тылы сайыннары. Сана чаастарынан саха терут дьарыгар туттуллар тыл белебун хомуур суолталаах тылга, тыл кэккэтигэр тирэбирэн ситэрэр, ааттыыр, суолталарыгар сеп тубэбиннэрэн тыл ситимин уонна этии толкуйдуур. Бэриллитит тыл олобуттан сана чаастарынан тылы уескэтэр араас сыбыарыны тубанан, сахалыы тыл эгэлгэтин уескэтэр.	10.01	
49		Тыл састааба			12.01	
50		Тыл састаабын кытта билсибии			13.01	
51		Тыл уескуур кистэлэнэ			17.01	
52		Тыл терут олобун уонна уескээбит сыбыарытын	Тыл састааба. Тыл олобо уонна	Истии. Олонхоттон быба тардыны, тэттик	19.01	

	иистэнэргэ, толорор таланы арыйарга туттуллар араас белебун уерэтэргэ туяаны.	тыл	араарыы	сыбыарыыта. Тыл уескээбинэ. Саха тылыгар тыл тутула нуучча тылыттан уратыта.	уус-уран тизкистэри диктор (оҕо, артыыс) аабыытын истэн, айымньы ис хоҕоонун, тылын-ебун сэргэ сахалыы сана интонациятын, тэтимин, терут дорҕоон этиллиитин болбойор.		
53			Тылы уескэтии	Тылы уларытар уонна уескэтэр сыбыарыылар.	Санарыы. Бэйэтин сахалыы санатын теребут тыл уйэлээх угэбигэр тирэбирэн, саха тылын литературнай нуорматын тутубан чуолкайдык санарарга кыһаллар.	20.01	
54			Тыл уларыыар кистэлэнэ	Сыбыарыы суолтата.	Аабыы. Саабыгар сеп түбэбэр тэттик уус-уран тизкистэри (хоҕоон, кэпсээн, норуот тылынан уус-уран айымньыта, сонун информация) айымньы ис хоҕоонун арийан, сахалыы сана интонациятын, терут дорҕоон этиллиитин тутубан аабарга эрчиллэр.	24.01	
55			Тыл олобун уонна уларыыар сыбыарыытын араарыы	Тылы уларытыы. Тыллары уларыыбыт сыбыарыыларын араабынан белехтеебун. Биир белеххе киирэр тыллар сыбыарыыларын суолтатын тэннээн быһаарыы. Тылы уларытыы. Тыллары уларыыбыт сыбыарыыларын араабынан белехтеебун.	Таба суруйуу. Терут уонна киирии тыллар таба суруллууларын уратытын болбойор, таба суруйарга эрчиллэр.	26.01	
56			Тыл олобо уонна сыбыарыыта	Биир белеххе киирэр тыллар сыбыарыыларын суолтатын тэннээн наардыыр.	Ырытыы. Тылы састаабынан (тыл олобо, тылы уларытар уонна уескэтэр сыбыарыы) ырытар.	27.01	
57			Сана чаастара	Сана чаабын туһунан уопсай ейдебул. Тыллары сурун бэлиэлэринэн (грамматическай халыыптарынан)	Белехтеебун. Араас тылы суолталарынан грамматическай халыыптарынан (сыбыарыыларынан) белехтуур.	31.01	
58			Тылга ыйытыыны сепке туруоруу	Сана чаастара: ааттар	Ханыылатан ситэрии. Ыйытыы халыыбыгар, тылы уларытар уонна уескэтэр	02.02	
59			Сана чаастара: ааттар	Аат тыл		03.02	
60			Аат тыл	Анал уонна уопсай аат тыллар		07.02	
61			Анал уонна уопсай аат тыллар	Анал ааты таба суруйуу		09.02	
62			Анал ааты таба суруйуу	Ахсаан аат		10.02	
63			Ахсаан аат	Дабаабын аат		14.02	
64			Дабаабын аат	Солбуйар аат		16.02	
65			Солбуйар аат	Туохтуур		17.02	
66	Туохтуур	Тус туохтуур		21.02			
67	Тус туохтуур	Аат туохтуур		24.02			
68	Аат туохтуур	Сыыат туохтуур		28.02			
69	Сыыат туохтуур			02.03			

70	Сыбыат	белехтеебун.	сыбыарыылар халыыптарыгар сеп тубэбиннэрэн, ханыылатан тыл араабын уескэтэр уонна уларытар.	03.03	
71	Кеме тыллар	Морфологической бэлиэ ейдебулэ. Сана чаабын белебе. Ааттар (аат тыл, ахсаан аат, солбуйар аат, дабаабын аат). Туохтуурдар (тус туохтуур, сыбыат туохтуур, аат туохтуур) Сыбыат арааба. Кеме сана чаастара (ситим тыл, эбиискэ, сыбыан тыш, дьебуел). Сана аллайыы.	Киэпкэ киллэри. Тылы састаабынан киэпкэ киллэрэн кердерер (тыл олобун, уларытар уонна уескэтэр сыбыарыылары анал бэлиэнэн кердерер). Албабы булуу уонна кеннеруу. Сахалы тылы суруйарга тахсыбыт албабы булан кеннерер.	07.03	
72	Сана аллайыы			09.03	
73	Сана чаастара			10.03	
74	Чиэппэрдээби хонтуруолунай улэ			14.03	
75	Сана чаастарын араастара			16.03	
76	Сыбыат			17.03	
77	Кеме тыллар			21.03	
		IV чиэппэр (22 чаас)			
	Тыл. Лексика (17 чаас)	Тыл лексическэй суолтата.	Тылы сайыннарыы. Саха сирин айылбатын уонна култууратын араас кестуугун бэлиэтиир, саха терут дьарыгар туттуллар тыл белебун хомуур суолталаах тылга тирэбирэн ситэрэр, ааттыыр, суолталарыгар сеп тубэбиннэрэн тыл ситимэ уонна этии толкуйдуур. Истии. Олонхоттон быба тардыыны, тэттик уус-уран тиэкистэри диктор (обо, артыыс) аабыытын истэн, айымныы ис хобоонун, тылын-ебун сэргэ сахалыы сана интонациятын, тэтимин, терут дорбоон этиллиитин болбойор. Санарыы. Бэйэтин сахалыы санатын		
78	Тыл суолтата.	Литературнай тыл ейдебулэ, анала. Туелбэ тыл ейдебулэ, анала.		04.04	
79	Тылы билии.	Тылдыт араабын тубунан		06.04	
80	Тыл этиллиитэ.			07.04	
81	Тыл суолтата	уопсай ейдебул.		11.04	
82	Тыл суолтатын быаарыы	Быбаарыылаах тылдыт		13.04	
83	Тыл суолтатын быаарыы	суолтата. Биир уонна элбэх суолталаах тыллар.		14.04	
84	Ейдебулу ааттыыр тыл суолтатын быаарыы			18.04	

85	Айыл5а кестуутун ааттыыр тыл суолтата	Хартынанан улэ.	теребут тыл уйэлээх угэ5игэр тирэбирэн, саха тылын литературнай нуорматын туту5ан чуолкайдык санарарга кы5аллар.	20.04	
86	Айыл5а кестуутун ааттыыр тыл суолтата		Аа5ыы. Саабыгар сеп тубэ5эр тэттик уус-уран тизкистэри (хобоон, кэпсээн, норуот тылынан уус-уран айымныта, сонун информация) айымны ис хобоонун арыян, сахалы сана интонациятын, терут дор5оон этиллиитин туту5ан аа5арга эрчиллэр.	21.04	
87	Хайааыны ааттыыр тыл суолтата		Таба суруйуу. Терут уонна кирири тыллар таба суруллууларын уратытын бол5ойор, таба суруйарга эрчиллэр.	25.04	
88	Хайааыны ааттыыр тыл суолтата		Бы5аарыы. Норуот тыла, терут уонна кирири тыл, тыл лексическэй суолтата, литературнай тыл, туелбэ тыл, биир уонна элбэх суолталаах тыллар диэн ейдебуллэри бэйэтин тылынан бы5аарарга холоноор.	27.04	
89	Лексиканы хатылаабын		Белехтее5ун. Бэриллитбит тыллары терут уонна кирири тыллар, литературнай уонна туелбэ тыллар, биир уонна элбэх суолталаах тыллар диэн белехтуур.	28.04	
90	Ситиыибин бэрэбиэркэлэнэбин		Ал5абы булуу уонна кеннеруу. Этиигэ уонна тэттик тизкискэ суолтатынан, эбэтэр литературнай нуорманы кэ5эн туран туттуллубут тыллары булан кеннерерге (сахалы тыл оннугар кирири тыл, литературнай тыл оннугар туелбэ тыл) эрчиллэр.	02.05	
91	Лексиканы хатылаабын			04.05	
92	«Кенул айыы» тылы сайыннары			05.05	
93	Хартынанан тылы сайыннары			11.05	
94	«Лексика» теманы тумуктуур соруудахтаах хонтуруолунай улэ			12.05	
<i>Хатылаабын (5 чаас)</i>					

95	Тыл суолтатын хатылаабын	16.05	
96	Ейдебулу, айылба кестуутун ааттыр тыллары хатылаабын	18.05	
97	Сыллаабы хонтуруолунай улэ	19.05	
98	Тыл, лексика теманы хатылаабын.	23.05	
99	Сыл устата барбыты хатылаабын	25.05	